

Отримано 24.07.2023
Голова спеціалізованої
вченої ради ДФ 26.133.029
з.д.н., проф. Колесник О.С.
О.Аш

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ.26.133.029 у Київському університеті
імені Бориса Грінченка
докторові філологічних наук, професорові,
професорові кафедри германської філології
Факультету романо-германської філології
Колеснику Олександрю Сергійовичу

Рецензія

Офіційного опонента **Девос Анастасії Олександрівни**, кандидата філологічних наук, доцента кафедри романської філології та порівняльно-типологічного мовознавства Факультету романо-германської філології, Київського університету імені Бориса Грінченка, про дисертацію **Катерини Миколаївни Білик «Жанр “надзвичайні новини” у сучасному європейському медіадискурсі**», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 Філологія галузі знань 03 Гуманітарні науки.

1. Актуальність дисертаційного дослідження.

Дисертаційну роботу присвячено вивченню жанру «Надзвичайні новини» у сучасному європейському медіадискурсі. Метою дослідження є теоретико-методологічне обґрунтування та емпіричний аналіз специфіки текстів жанру «Надзвичайні новини» у сучасному європейському медіадискурсі.

Дослідження є новим та дуже актуальним у сучасних реаліях, оскільки в роботі вперше розроблено тематичну класифікацію новин жанру «Надзвичайні новини» французького Інтернет-видання «LeParisien», англійського Інтернет-видання «BBC News», українського Інтернет-видання «Газета по-українськи», визначено лінгвальні особливості новин жанру «Надзвичайні новини» сучасного європейського медіадискурсу» (критерії аналізу медіатекстів).

2. Наукова новизна результатів дисертації.

Дисертантка задіяла та створила комплекс методів корпусно-цифрового дослідження медіатекстів на основі корпусних інструментів дослідження «SketchEngine» і «VoyantTools». Варто відзначити, що використання новітніх цифрових інструментів надало авторці можливість розширити та доповнити уявлення про методи та інструменти дослідження медіатекстів та продемонструвати на практиці важливість дистрибутивно-статистичного методу дослідження корпусної лінгвістики.

Особливої уваги заслуговує розробка та систематизація класифікації сучасних європейських медіатекстів, уточнення характерних рис і текстів

жанру «Надзвичайні новини», а також аналіз їх композиційно-структурного, тематичного та мовного рівнів.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дисертації.

Теоретичне значення зумовлене тим, що основні положення й висновки дисертації про специфіку текстів жанру “надзвичайні новини” у сучасному європейському медіадискурсі становлять внесок до теорії корпусної лінгвістики, етнолінгвістики, вчень про медіадискурс, дискурсології; дозволяють розширити уявлення щодо класифікації медіатекстів, враховуючи специфіку жанру “надзвичайні новини”; дослідження лінгвальних особливостей відібраних французьких, англійських, українських медіатекстів демонструють зміни у мовному середовищі. Окрім цього, результати дисертаційного дослідження є внеском у подальший розвиток теорії функціональної стилістики європейських мов та можуть стати теоретичним підґрунтям під час вивчення лінгвостилістичних засобів жанру “надзвичайні новини”.

Практична значущість отриманих результатів дослідження полягає в можливості використання його результатів, положень і висновків під час викладання дисциплін «Стилістика англійської мови», «Стилістика французької мови», «Стилістика української мови», «Лінгвостилістична інтерпретація тексту», під час філологічної практики, при розробці нових підручників та навчально-методичних матеріалів.

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертантка Білик К. М. здійснила теоретико-методологічне обґрунтування проблеми дослідження медіатекстів у сучасному європейському медіапросторі. Результати цього теоретичного аналізу дозволили визначити, що дискурс у рамках лінгвістичного підходу розглядається як текст, який описує конкретну тематичну ситуацію, містить зв'язки лінгвістичного змісту та логічної і змістовної будови тексту, а медіадискурс є складником мовленнєвого процесу, який сигналізує про розвиток, зміни в суспільстві, передбачає отримання нової інформації в процесі комунікації, базуючись на попередньому досвіді мовців та може змінюватись під впливом нового досвіду. Медіатексти схарактеризовано як аутентичні джерела актуальної інформації лінгвістичного, соціокультурного, лінгвокраїнознавчого характеру, за допомогою яких можна ознайомитись із новітніми лексико-стилістичними змінами мови, сучасними тенденціями її розвитку.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

У роботі здійснено порівняльний аналіз лінгвальних особливостей застосування текстів жанру «Надзвичайні новини» у французькій, англійській, українській газетах: за критерієм «Використання топонімів» відображено третину від загальної кількості корпусу новин українських

текстів, п'яту частину у французьких й англійських текстах за 2019-2020 роки; за 2021-2022 роки корпус текстів новин англійської газети нараховує майже половину топонімів у порівнянні з газетами інших європейських мов. За критерієм «емоційно-забарвлена лексика» в українських текстах відслідковано п'яту частину такої лексики із загального обсягу новин, в англійських і французьких новинах виявлено незначний показник емоційної лексики.

Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри германської філології Факультету романо-германської філології Київського університету імені Бориса Грінченка «Розвиток європейських мов та літератур в контексті міжкультурної комунікації» (реєстраційний номер 0116U006607), «Цифрова трансформаційна лінгвістика та міжкультурна комунікація у романо-германських мовах» (реєстраційний номер 0123U102796). Тему дисертації затверджено Вченою радою Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 9 від 31 жовтня 2019 р.).

6. Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях.

Дисертація, виконана Білик К. М., є самостійним науковим дослідженням актуальної проблеми, містить оригінальні підходи до розв'язання теоретичних і практичних завдань. Основні положення дисертації містять елементи новизни. Наукові положення повністю обґрунтовані і отримали необхідну апробацію на наукових конференціях.

Теоретичні положення та практичні результати дослідження були представлені на науково-практичних конференціях, зокрема:

міжнародних: «European values conference» (Online, 2021); «Interdisciplinary Skills Development Through Final Qualification Assessment: Survey Study For European And Oriental Languages Programs» (Online, 2021); «I Міжнародна науково-теоретична конференція «Débats scientifiques et orientations prospectives du développement scientifique» (Париж, 2021); «Tendances scientifiques de la recherche fondamentale et appliquée (Онлайн, Страсбург, Франція, 2020); «Конкурс для молодих дослідників імені Георгія Гамова-2020» (Харків, онлайн, 2020);

всеукраїнських: «Дослідження молодих вчених: від ідей до реалізації» (Київ, 2021); «V Всеукраїнська науково-практична онлайн-конференція студентів, аспірантів, докторантів та молодих учених, Актуальні проблеми літературознавства та мовознавства» (Онлайн, Київ, 2020);

семінарах-тренінгах: «Фестиваль науки. Прикладні технології у філологічних студіях» (Київ, 2021); «Особливості застосування інтерактивних технологій у навчанні філологів» (Київ, 2021);

проектах-програмах: міжнародний проект Горизонт 2020 (Європейська лексикографічна структура ELEXIS); Еразмус+ State-international-public: European values and norms determining interdisciplinary university module (STIPENDIUM).

Основні результати дослідження відображено у 8 наукових публікаціях, із них – 2 одноосібні, 6 – у співавторстві: 4 – статті у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 4 – наукові публікації, у яких додатково висвітлено результати дисертації.

7. Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу.

Дисертацію структуровано відповідно до визначеної мети та поставлених завдань, сформульованих у вступі, що містить характеристику актуальності, наукової новизни, об'єкта, предмета дослідження, теоретичного і практичного значення, методів і апробації роботи. Усі формальні вимоги у роботі дотримано.

У першому розділі дисертаційної роботи автором охарактеризовано та класифіковано медіатексти жанру «Надзвичайні новини», які належать до аналітичного типу текстів, що мають на меті оперативне інформаційне повідомлення про екстрені події.

Варто відзначити, що дисертантка Білик К. М. розробила авторську тематичну класифікацію надзвичайних новин французької газети «Le Parisien» («La guerre en Ukraine», «COVID-19», «La crime», «La suicide», «Les phénomènes naturels», «Le mystère», «Les accidents»); англійської газети «BBC News» («Новини», «Спорт» та «Найкраще в 2021»); української газети «Газета по-українськи» («Війна в Україні», «Нещасні випадки», «Політика», «Природні катастрофи», «Пожежі», «Пограбування», «Вбивство», «Українці за-кордоном», «COVID-19», «Насилля», «Зникнення»).

У другому розділі дисертанткою було проаналізовано вибір цифрових інструментів дослідження текстів жанру «Надзвичайні новини» у сучасному європейському медіадискурсі. Дослідження медіатекстів жанру «Надзвичайні новини» ґрунтується на корпусно-цифровому підході, який передбачає вивчення змін у мові з позиції процедурних, технічних, лінгвальних і змістових характеристик. Дисертанткою виокремлено методи корпусно-цифрового дослідження медіатекстів, а саме: метод медіамоніторингу, метод критичного аналізу в медіа, метод дискурс-аналізу, метод контент-аналізу, змістовно-логічний метод ЗМІ, метод когнітивного аналізу, метод лінгвокультурного аналізу в медіа, дистрибутивно-статистичний метод. Серед інструментів корпусного дослідження виокремлено: «Sketch Engine», «Voyant Tools».

Третій розділ присвячено дослідженню особливостей застосування текстів жанру «Надзвичайні новини» у сучасному європейському медіадискурсі. На основі вибірки матеріалів новин сучасного європейського медіадискурсу жанру «Надзвичайні новини» виокремлено основну тематичну класифікацію текстів за роками. Визначено критерії аналізу медіатекстів: емоційно-забарвлена лексика; клішована лексика; наявність

антропонімів; використання топонімів; застосування хрононімів; наявність цитувань; застосування лексичних сполучень; використання числівників; зазначення вікових категорій учасників подій; використання абревіатур. Відповідно до результатів емпіричного дослідження визначено характерні риси медіатекстів жанру «Надзвичайні новини»: переважання риторичної експресивної лексики; відсутність чітко виокремленої вікової категорії учасників; стислість викладки матеріалу; застосування гіперпосилань; переважання прямої мови; наявність ознак креолізації текстів; переважання топонімів, хрононімів; акцентуація на заголовки текстів; наявність англіцизмів в українських текстах новин.

8. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

Аналіз тексту дисертації Білик К. М. дає підстави стверджувати, що здобувачка дотрималася вимог академічної доброчесності в повному обсязі.

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Основні дискусійні моменти вже обговорено під час аналізу змісту розділів дисертації. Тут наведемо лише окремі загальні міркування. Окремі положення дисертації спонукають до дискусії, а деякі аспекти потребують уточнень:

1. На сторінці 63 Ви зазначили, що особливе місце у медіадискурсі посідає креолізація, поясніть, будь ласка, суть терміну та важливість наявності цього феномена у текстах новин.

2. Вами було акцентовано на сторінці 106, що вивчаючи мовні явища дослідження крізь призму конструктивно-цифрової методики, використано дистрибутивно-статистичний метод як інструмент опрацювання кількісних даних, здійснення якісної інтерпретації отриманого матеріалу з новин. Розкрийте детальніше суть методу.

3. Чим на Вашу думку, Ви можете пояснити такий високий відсоток використання емоційно-забарвленої лексики у «Газеті по-українськи» у порівнянні з виданнями, написаними іноземними мовами, а саме англійською газетою «BBC News» французькою газетою «Le Parisien», де відсоток використання такої лексики є дуже низьким?

Висловлені коментарі та зауваження не є категоричними. Позиції та переконання авторки мають право на відстоювання під час захисту дисертації.

10. Загальний висновок про рівень набуття здобувачем теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей.

Усі представлені міркування не мають характеру зауважень, а є роздумами з приводу актуальної проблематики дисертації Білик К. М.

У ході дослідження тему дисертаційної роботи розкрито повністю, робота базується на використанні цікавих та новітніх прикладів текстів надзвичайних новин, взятих із популярних європейських Інтернет-видань, а

висновки дослідження повністю відповідають поставленій меті та завданням.

11. Загальна оцінка дисертації і наукових публікацій щодо їхнього наукового рівня з урахуванням дотримання академічної доброчесності та щодо відповідності вимогам.

Дисертація Білик Катерини Миколаївни «Жанр “надзвичайні новини” у сучасному європейському медіадискурсі» є завершеною науковою працею, у якій авторка отримала нові наукові результати. Дисертація відповідає п.6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 за №155/30023, а авторка роботи – Білик Катерина Миколаївна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 Філологія.

Рецензент:

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри романської філології
та порівняльно-типологічного мовознавства
Факультету романо-германської філології
Київського університету
імені Бориса Грінченка

А. Девос Анастасія ДЕВОС

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554

ВЛАСНОРУЧНИЙ ПІДПИС
Девос А. ЗАСВІДЧУЮ
(ПІВЬ)
Київський університет імені Бориса Грінченка
(ПІЛНОВЕ)